

HUQUQIY TARBIYA VA FUQAROLIK ONGINI SHAKLLANTIRISH

Qahramonova Sevinch Akmal qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti

6.24guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada huquqiy tarbiya mazmuni, jamiyat hayotidagi o‘rni, fuqarolik ongini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari, o‘quvchilar, yoshlar va aholining huquqiy madaniyatini rivojlantirishda ta’lim muassasalari, oila, mahalla va ommaviy axborot vositalarining tutgan o‘rni ilmiy yondashuv asosida izohlanadi. Shuningdek, raqamli jamiyat sharoitida huquqiy tarbiyaning yangi yo‘nalishlari va samaradorligini oshirish yo‘llari bayon qilinadi.

Kalit so‘zlar: huquqiy tarbiya, fuqarolik ong, huquqiy madaniyat, qonun ustuvorligi, fuqarolik mas’uliyati, huquqiy kompetensiya, yoshlar tarbiyasi.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida jamiyat hayotining barcha sohalarida shiddatli o‘zgarishlar sodir bo‘lmoqda. Bu jarayonlar insonning huquqiy bilimlarini, fuqarolik mas’uliyati va jamiyatdagi o‘rniga nisbatan yondashuvini yangicha talqin qilishni talab etadi. Har bir demokratik davlatning barqaror rivojlanishi, avvalo, fuqarolarining huquqiy savodxonligi va fuqarolik ongiga bog‘liq. Shu boisdan huquqiy tarbiya ta’lim-tarbiya tizimining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etiladi.

Huquqiy tarbiyaning mazmuni va ahamiyati

Huquqiy tarbiya tushunchasi

Huquqiy tarbiya — shaxsning huquq va majburiyatlarini anglashini, qonunlarga hurmat va itoatkorlik ruhida faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga qaratilgan tizimli pedagogik jarayondir. Uning asosiy vazifasi har bir shaxsda:

Qonun ustuvorligi g‘oyasini qaror toptirish,

Huquqiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish,

O'z xatti-harakatlariga mas'uliyat bilan yondashish,

Jamiyat taraqqiyotiga daxldorlik hissini rivojlantirish.

Huquqiy tarbiyaning ijtimoiy ahamiyati

Huquqiy tarbiyaning samarali yo'lga qo'yilishi davlat va jamiyat barqarorligining asosiy omillaridan biridir. Huquqiy tarbiyalangan fuqarolar:

Qonunbuzarliklarning oldini oladi,

Ijtimoiy munosabatlarda fuqarolik madaniyatini namoyon qiladi,

Ijtimoiy jarayonlarda ongli ishtirok etadi,

Jamiyatda adolat va barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shadi.

Fuqarolik ong: mazmuni va shakllanish mexanizmi

Fuqarolik ong tushunchasi

Fuqarolik ong — shaxsning davlat, jamiyat, qonunlar, milliy manfaat, fuqarolik burchi va mas'uliyatiga nisbatan munosabatlarini aks ettiruvchi psixologik holatdir. U quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Vatanparvarlik hissi

Davlat ramzlariga hurmat

Jamiyat rivoji uchun mas'uliyat

Fuqarolik burchini anglash

Ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok

Fuqarolik ongining shakllanish bosqichlari

1. Axborot bosqichi – huquqiy bilimlarni qabul qilish.
2. Qadriyat bosqichi – huquqiy qadriyatlarni shaxs ongiga singdirish.

3. Amaliy bosqich – huquqiy xulq-atvor ko‘nikmalarini shakllantirish.
4. Faol fuqarolik pozitsiyasi – huquqiy ongning eng yuqori pog‘onasi.

Huquqiy tarbiya subyektlari va ularning o‘rni

Oila – huquqiy tarbiyaning boshlang‘ich maktabi

Oila shaxsning birlamchi ijtimoiylashuv maskani sifatida huquqiy tarbiyada hal qiluvchi o‘rin egallaydi. Ota-onalarning huquqiy madaniyati yuqori bo‘lsa, bolalarda ham to‘g‘ri fuqarolik qarashlari shakllanadi.

Ta‘lim muassasalari

Maktab va oliy ta‘lim tizimi huquqiy tarbiyaning markaziy bo‘g‘inidir. Ta‘lim jarayonida:

“Huquq asoslari” fani

Huquqiy targ‘ibot tadbirlari,

Sud, prokuratura, ichki ishlar bilan hamkorlikdagi mashg‘ulotlar,

Interfaol metodlardan foydalanish

Katta ahamiyatga ega.

Mahalla va jamoatchilik

Mahalla fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organi sifatida yoshlarning huquqiy tarbiyasida faol ishtirok etadi: profilaktik tadbirlar, yoshlar yetakchilari faoliyati, ijtimoiy loyihalar shular jumlasidandir.

Ommaviy axborot vositalari va raqamli muhit

Internet, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn ta‘lim platformalari huquqiy madaniyatni oshirishda kuchli vositaga aylanmoqda. Raqamli savodxonlik huquqiy tarbiyaning ajralmas qismidir.

Fuqarolik ongini shakllantirishning zamonaviy yondashuvlari

Kompetensiyaga asoslangan ta'lim

Yoshlar huquqiy bilimlarni faqat nazariy emas, balki amalda qo'llay olish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur. Bu kompetensiyaga asoslangan yondashuvni talab qiladi.

Interfaol usullar

Rolli o'yinlar

“Sud jarayoni” simulyatsiyasi

Debatlar

Case-study

Muammoli vaziyatlar tahlili

Bu jarayonning samaradorligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar asosida huquqiy ta'lim

Onlayn videodarslar, elektron huquqiy baza, chatbotlar, virtual sud jarayonlari — bular yoshlarning huquqiy ongini kuchaytiradi.

Huquqiy tarbiya samaradorligini oshirish yo'llari

Ta'lim dasturlarining modernizatsiyasi;

Yoshlar bilan individual ishlash;

Maktab-mahalla-huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamkorligini kuchaytirish;

Huquqiy targ'ibotning uzluksizligi;

Raqamli kontent va interaktiv resurslar yaratish;

O'quvchilar o'rtasida huquqiy viktorina, tanlov, seminarlar o'tkazish.

Xulosa

Huquqiy tarbiya va fuqarolik ongi shaxsning komil fuqaro sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Jamiyatning barqaror rivojlanishi, xavfsizligi va taraqqiyoti har bir fuqaroning huquqiy savodxonligiga, qonunlarga hurmatiga, jamiyat oldidagi mas'uliyatini anglashiga bog'liq. Shuning uchun huquqiy tarbiyani ta'lim tizimida, oilada va butun jamiyatda tizimli, zamonaviy va uzluksiz tashkil etish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.**
2. **“Ta'lim to'g'risida” Qonun.**
3. **“Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”.**
4. **Pedagogika: Darslik. — T.: O'zR FA, 2022.**
5. **Qodirov A., “Huquqiy tarbiya asoslari”, Toshkent, 2021.**
6. **Karimova V., “Fuqarolik ong va huquqiy madaniyat”, 2020.**